

**SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VII KADENCJA**

Warszawa, dnia 9 lipca 2008 r.

Druk nr 201

**KOMISJA
USTAWODAWCZA**

**Pan
Bogdan BORUSEWICZ
MARSZAŁEK SENATU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Na podstawie art. 85a ust. 3 pkt 1 Regulaminu Senatu Komisja Ustawodawcza wnosi o podjęcie postępowania w sprawie inicjatywy ustawodawczej dotyczącej projektu ustawy

o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego.

Do reprezentowania Komisji w dalszych pracach nad tym projektem ustawy upoważniony jest senator Leon Kieres.

W załączeniu przekazuję projekt ustawy wraz z uzasadnieniem.

Przewodniczący Komisji
Ustawodawczej
(-) Krzysztof Kwiatkowski

USTAWA

z dnia

o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego

Art. 1.

W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.¹⁾) w art. 394¹ § 1 otrzymuje brzmienie:

"§ 1. Zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje na postanowienie sądu drugiej instancji:

- 1) odrzucające skargę kasacyjną oraz skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia;
- 2) którego przedmiotem są koszty procesu zasądzone po raz pierwszy przez ten sąd."

Art. 2.

Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

¹⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1965 r. Nr 15, poz. 113, z 1974 r. Nr 27, poz. 157 i Nr 39, poz. 231, z 1975 r. Nr 45, poz. 234, z 1982 r. Nr 11, poz. 82 i Nr 30, poz. 210, z 1983 r. Nr 5, poz. 33, z 1984 r. Nr 45, poz. 241 i 242, z 1985 r. Nr 20, poz. 86, z 1987 r. Nr 21, poz. 123, z 1988 r. Nr 41, poz. 324, z 1989 r. Nr 4, poz. 21 i Nr 33, poz. 175, z 1990 r. Nr 14, poz. 88, Nr 34, poz. 198, Nr 53, poz. 306, Nr 55, poz. 318 i Nr 79, poz. 464, z 1991 r. Nr 7, poz. 24, Nr 22, poz. 92 i Nr 115, poz. 496, z 1993 r. Nr 12, poz. 53, z 1994 r. Nr 105, poz. 509, z 1995 r. Nr 83, poz. 417, z 1996 r. Nr 24, poz. 110, Nr 43, poz. 189, Nr 73, poz. 350 i Nr 149, poz. 703, z 1997 r. Nr 43, poz. 270, Nr 54, poz. 348, Nr 75, poz. 471, Nr 102, poz. 643, Nr 117, poz. 752, Nr 121, poz. 769 i 770, Nr 133, poz. 882, Nr 139, poz. 934, Nr 140, poz. 940 i Nr 141, poz. 944, z 1998 r. Nr 106, poz. 668 i Nr 117, poz. 757, z 1999 r. Nr 52, poz. 532, z 2000 r. Nr 22, poz. 269 i 271, Nr 48, poz. 552 i 554, Nr 55, poz. 665, Nr 73, poz. 852, Nr 94, poz. 1037, Nr 114, poz. 1191 i 1193 i Nr 122, poz. 1314, 1319 i 1322, z 2001 r. Nr 4, poz. 27, Nr 49, poz. 508, Nr 63, poz. 635, Nr 98, poz. 1069, 1070 i 1071, Nr 123, poz. 1353, Nr 125, poz. 1368 i Nr 138, poz. 1546, z 2002 r. Nr 25, poz. 253, Nr 26, poz. 265, Nr 74, poz. 676, Nr 84, poz. 764, Nr 126, poz. 1069 i 1070, Nr 129, poz. 1102, Nr 153, poz. 1271, Nr 219, poz. 1849 i Nr 240, poz. 2058, z 2003 r. Nr 41, poz. 360, Nr 42, poz. 363, Nr 60, poz. 535, Nr 109, poz. 1035, Nr 119, poz. 1121, Nr 130, poz. 1188, Nr 139, poz. 1323, Nr 199, poz. 1939 i Nr 228, poz. 2255, z 2004 r. Nr 9, poz. 75, Nr 11, poz. 101, Nr 68, poz. 623, Nr 91, poz. 871, Nr 93, poz. 891, Nr 121, poz. 1264, Nr 162, poz. 1691, Nr 169, poz. 1783, Nr 172, poz. 1804, Nr 204, poz. 2091, Nr 210, poz. 2135, Nr 236, poz. 2356 i Nr 237, poz. 2384, z 2005 r. Nr 13, poz. 98, Nr 22, poz. 185, Nr 86, poz. 732, Nr 122, poz. 1024, Nr 143, poz. 1199, Nr 150, poz. 1239, Nr 167, poz. 1398, Nr 169, poz. 1413 i 1417, Nr 172, poz. 1438, Nr 178, poz. 1478, Nr 183, poz. 1538, Nr 264, poz. 2205 i Nr 267, poz. 2258, z 2006 r. Nr 12, poz. 66, Nr 66, poz. 466, Nr 104, poz. 708 i 711, Nr 186, poz. 1379, Nr 208, poz. 1537 i 1540, Nr 226, poz. 1656 i Nr 235, poz. 1699, z 2007 r. Nr 7, poz. 58, Nr 47, poz. 319, Nr 50, poz. 331, Nr 61, poz. 418, Nr 99, poz. 662, Nr 106, poz. 731, Nr 112, poz. 766 i 769, Nr 115, poz. 794, Nr 121, poz. 831, Nr 123, poz. 849, Nr 176, poz. 1243, Nr 181, poz. 1287, Nr 192, poz. 1378 i Nr 247, poz. 1845 oraz z 2008 r. Nr 59, poz. 367.

UZASADNIENIE

1. Ustawa wykonująca wyrok Trybunału Konstytucyjnego

Projektowana ustawa stanowi wykonanie obowiązku dostosowania systemu prawa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 marca 2007 r. (sygn. akt SK 3/05).

Zgodnie z art. 190 ust. 1 Konstytucji, orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne.

Sentencja orzeczenia opublikowana została w Dz. U. z 2007 r., Nr 61, poz. 418 (dzień publikacji wyroku — 6 kwietnia 2007 r.). Pełny tekst orzeczenia wraz z uzasadnieniem zamieszczony został w OTK Z.U. z 2007 r., Nr 3A, poz.32.

2. Przedmiot i istota rozstrzygnięcia Trybunału Konstytucyjnego

2.1. Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności z Konstytucją art. 393¹⁸ § 2 Kodeksu postępowania cywilnego, w brzmieniu obowiązującym do czasu jego uchylecia przez art. 1 pkt 11 ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy — Prawo o ustroju sądów powszechnych, w zakresie, w jakim uniemożliwia zaskarżenie postanowienia w przedmiocie kosztów procesu zasądzonych po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji.

2.2. Art. 393¹⁸ § 2 Kodeksu do czasu jego uchylecia brzmiał następująco: „W sprawach, w których przysługuje kasacja, zażalenie przysługuje także na postanowienie sądu drugiej instancji kończące postępowanie w sprawie, z wyjątkiem postanowień, o których mowa w art. 392, a także postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji”.

Trybunał zauważył, że postępowanie w zakresie kosztów procesu jest „postępowaniem akcesoryjnym w stosunku do postępowania głównego. Rozstrzygnięcie sądu o ostatecznym rozdziale kosztów procesu (...) oparte jest na zasadzie unifikacji i koncentracji kosztów procesu.

Zgodnie z tymi zasadami, rozstrzygnięcie o kosztach następuje dopiero w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji”.

Stąd nie rozstrzyga się o kosztach w wyroku wstępnym, częściowym lub umarzającym postępowanie z powództwa głównego albo z powództwa wzajemnego, gdy nadal toczy się postępowanie z powództwa wzajemnego albo głównego.

„Wyjątek od zasady rozstrzygania o kosztach w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji przewiduje art. 108 § 2 kpc, zgodnie z którym sąd drugiej instancji, uchylając zaskarżone orzeczenie i przekazując sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpatrzenia (art. 386 § 2 i 4 kpc), pozostawia mu także rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej”. „Sąd drugiej instancji rozstrzyga o kosztach procesu tylko, gdy oddała apelację lub w razie jej uwzględnienia lub gdy zmienia zaskarżony wyrok”.

Rozstrzygnięcie o kosztach zapada zawsze w formie postanowienia zamieszczanego w sentencji orzeczenia.

„Kolejne postanowienia o kosztach w orzeczeniach kończących sprawę w instancji dotyczą w kolejnych stadiach orzekania innego zakresu i wymiaru tych kosztów”. W zakresie orzekania o kosztach za sąd pierwszej instancji należy uznać ten sąd, który orzekł o kosztach w danym zakresie po raz pierwszy.

W sprawie, która była przyczyną złożenia skargi konstytucyjnej sąd apelacyjny, który w danej sprawie był sądem drugiej instancji, orzekł o kosztach procesu (w tym również o kosztach postępowania przed Sądem Najwyższym) po raz pierwszy.

W świetle zaskarżonego przepisu strona nie mogła jednak tego orzeczenia zaskarżyć.

2.3. Artykuł 78 Konstytucji stanowi, iż „Każda ze stron ma prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji. Wyjątki od tej zasady oraz tryb zaskarżania określa ustawa”. Przepis ten dotyczy zarówno postępowania przed organami administracji, jak i postępowania sądowego.

Oprócz tego, Konstytucja w art. 176 ust. 1 stanowi, iż „Postępowanie sądowe jest co najmniej dwuinstancyjne”. Przepis ten dotyczy tylko postępowania sądowego. Stanowi on *lex specialis* w stosunku do art. 78. O ile art. 78 pozwala ustawodawcy na wprowadzenie wyjątków od prawa do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji, to art. 176 ust. 1 brzmi dość kategorycznie i nie przewiduje możliwości wprowadzenia wyjątków od zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego.

Zdaniem Trybunału „prawo strony do rozpatrzenia sprawy przez sąd II instancji może być naruszone bezpośrednio (poprzez wyłączenie możliwości wniesienia apelacji), jak i pośrednio

(poprzez ustanowienie takich formalnych warunków wniesienia apelacji, które czynność tę czyniłyby nadmiernie utrudnioną)” (P 9/01).

Zgodnie z wcześniejszym orzecznictwem TK „apelacja powinna gwarantować ponowne, merytoryczne zbadanie sprawy. Osiągnięcie celu tego postępowania nie jest bowiem możliwe, gdy kontrola ograniczy się do prawidłowości zastosowania przepisów przez sąd pierwszej instancji” (SK 10/03).

Wedle Trybunału zasada dwuinstancyjności zakłada: 1) dostęp do sądu drugiej instancji, a co za tym idzie — przyznanie stronom odpowiednich środków zaskarżenia, 2) powierzenie rozpoznania sprawy w drugiej instancji — co do zasady — sądowi wyższego szczebla, a w konsekwencji nadanie środkowi zaskarżenia charakteru dewolutywnego, 3) odpowiednie ukształtowanie procedury przed sądem drugiej instancji, tak aby sąd ten mógł wszechstronnie zbadać rozpoznawaną sprawę i wydać rozstrzygnięcie merytoryczne.

W konkluzji TK uznał, że „postanowienie o kosztach postępowania wydane w danym zakresie (tj. w odniesieniu do kosztów postępowania przed Sądem Najwyższym w związku z wniesieniem kasacji skarżącego oraz kosztów końcowego postępowania przed sądem apelacyjnym) nie było wydawane wcześniej i mogło być wydane tylko przez sąd apelacyjny w końcowym orzeczeniu. Orzeczenie o wskazanym tu zakresie kosztów było materialnie pierwszym orzeczeniem o kosztach”.

Zgodnie z art. 176 ust. 1 Konstytucji postanowienia o kosztach postępowania również dotyczy zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego; wynikają z niej pośrednio również — konieczność umożliwienia stronom postępowania zaskarżenia orzeczenia o kosztach, w zakresie, w jakim jest to — materialnie — pierwsze orzeczenie w tej kwestii. Stąd art. 393¹⁸ § 2 kpc jest w wymienionym zakresie z Konstytucją niezgodny.

Artykuł 393¹⁸ § 2 kpc został (łącznie z całym rozdziałem) uchylony. Od dnia 5 maja 2005 r., niejako w jego miejsce wprowadzono nowy przepis w zasadzie o identycznej treści normatywnej. Trybunał nie mógł się jednak do niego odnieść, ponieważ nowy przepis nie był przedmiotem skargi. W uzasadnieniu zasygnalizował jednak, że art. 394¹ ma w zasadzie identyczną treść jak uznany za niezgodny z konstytucją art. 393¹⁸, który został uchylony i zastąpiony przez ten pierwszy.

Stąd interwencja ustawodawcy wydaje się konieczna.

2.4. Wyrok wywołuje skutki z dniem ogłoszenia.

3. Cele i zakres projektowanej ustawy

Mając na uwadze konieczność wykonania wyroku art. 394¹ § 1 można nadać brzmienie sprowadzające się do oznaczenia pewnego fragmentu dotychczasowej treści jako pkt 1 oraz dodania pkt 2. Drugi punkt stanowiłby wykonanie wyroku.

Brzmienie pkt 2, choć nie jest dosłownym powtórzeniem sentencji wyroku, ogranicza się do oddania istoty tego wyroku. Chodzi o to, by umożliwić zaskarżenie postanowienia w przedmiocie kosztów procesu zasądzonych po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji. Na postanowienie służy, zgodnie projektem, zażalenie do Sądu Najwyższego.

4. Skutki finansowe wykonania projektowanej ustawy

Wysokość kosztów rozpatrywania zażaleń na postanowienia sądów drugiej instancji w przedmiocie kosztów procesu nie będzie odbiegać od wysokości kosztów rozpatrywania innych zażaleń składanych do Sądu Najwyższego.

5. Oświadczenie o zgodności z prawem Unii Europejskiej

Projektowana ustawa jest zgodna z prawem Unii Europejskiej.